

Креативні індустрії як драйвери розвитку світової економіки: прогноз ризиків післявоєнної відбудови України

*Ялоха Тетяна Олександрівна¹, Білан Василь Вікторович²,
Громадський Ростислав Анатолійович³*

Опубліковано	Секція	УДК
24.02.2023	Економіка	338.1:330.111.4-026.15(477)

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7688398>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. У статті розглянуто вплив креативних індустрій на розвиток світової економіки. На основі узагальнення напрямів складових креативних індустрій, виокремлені галузі, які характеризують креативні індустрії. Проведений аналіз розвитку світової економіки в сучасних умовах виявив негативні тенденції зменшення макроекономічних показників на тлі військового вторгнення Росії в Україну. Проте, розвиток креативної індустрії в цей період має тенденцію до зростання в усіх означених напрямках, що дозволяє зосереджуватися на її розвитку в період подолання кризових явищ післявоєнного відновлення України. У роботі розроблена модель аналізу впливу негативних факторів на функціонування світової економіки, в основу якої покладено показник відносного ризику. Виокремлено чотири зони реагування на зміну показника відносного ризику: контрольовану, помірну, допустиму та надмірну. У статті запропоновані напрямки удосконалення розвитку в короткостроковій та довгостроковій перспективах.

Ключові слова: розвиток, креативна індустрія, світова економіка, криза, модель.

Creative industries as drivers of the development of the world economy: a forecast of the risks of the Ukraine's post-war reconstruction

Annotation. The article examines the influence of creative industries on the development of the world economy. Based on the generalization of the concepts and directions of the components of creative industries in different approaches, a set of industries and directions that characterize creative industries and are common to all approaches is highlighted. Based on the analysis of the development of the world economy in modern

¹ доцент кафедри організації театральної справи імені І. Д. Безгіна, факультету театрального мистецтва, Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого, Київ, 01054, вул. Ярослава, вул. 40, Україна, yalokha.tanya@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9097-6095>

² доцент, декан факультету театрального мистецтва, Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого, Миропільська, 37-в, Україна, bilan.vasily@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3055-2618>

³ старший викладач, кафедри організації театральної справи імені І. Д. Безгіна, факультету театрального мистецтва, Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого, 01054, м. Київ, вул. Ярославів Вал, 40, Україна, gromadskiy@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-6575-5744>

conditions, negative tendencies of a decrease in macroeconomic indicators against the background of the consequences of the COVID-19 pandemic and Russia's military invasion of Ukraine were revealed. At the same time, the development of the creative industry in this period tends to grow in all the selected directions. This allows us to focus on its development during the period of overcoming the crisis phenomena of the post-war recovery of Ukraine. For this purpose, the paper developed a model for analyzing the impact of negative factors on the functioning of the world economy. A relative risk indicator was developed, which includes the need to minimize risk factors and maximize positive changes in the world economy. Based on the analysis of this indicator, four response zones to changes in the relative risk indicator were identified: a controlled zone, a moderate zone, an acceptable zone, and an excessive zone. A mathematical calculation of the indicator that determines the boundaries of each zone is proposed. It is noted that in order to minimize crisis phenomena in the world economy, it is necessary to urgently make radical decisions regarding the stabilization of socio-economic development in the permissible zone and in the excessive zone. The authors proposed directions for improving socio-economic life in the short and long term. In the short term, it is necessary to focus efforts on restoring the cultural and creative fund and supporting creative specialists to increase the innovative potential. In the long term, it is necessary to focus on creative and educational activities and state programs to support the creative industry.

Keywords: development, creative industry, world economy, crisis, model.

Вступ

Креативні індустрії в сучасних умовах функціонування зовнішнього середовища набувають дедалі більшої актуальності. Глобалізаційні процеси у світовій економіці призвели до необхідності переорієнтації стратегічного розвитку на регіональний аспект і розвиток пріоритетних галузей економіки. У роботах [1, 2] Левченко Ю., Ціжма Ю., Слободян Н., Негода О., Божкова В., Галиця І. проводять аналіз та оцінку формування підприємств майбутнього з урахуванням викликів зовнішнього середовища. Негативні наслідки кризових явищ у світовій економіці, що призводять до зниження купівельної спроможності населення та рівня життя загалом, вимагають розробки нових технологічних продуктів, здатних конкурувати на світовому ринку. У роботі [3] Прокопенко О.В. проводить аналіз формування інноваційної складової зовнішньоекономічної діяльності з метою забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку. Цифровізація економіки спонукає до аналізу та прогнозування соціально-економічного розвитку кожної країни з метою збільшення інноваційної складової, що дозволить підвищити конкурентоспроможність країни на світовому ринку, включаючи встановлення нових відносин, моделей виробництва та споживання. Тож у роботі [4] Вороненко І. В., Клименко Н. А. детально дослідили вплив цифровізації на інноваційний розвиток та виокремили пріоритетні напрямки переходу до стійкого розвитку в рамках креативного сектора економіки. Подібні дослідження були проведені Ілляшенком С., Ілляшенко Н., Мельником В. І., Мазуром В. Г., Мазуром Ю. С. в роботах [5, 6].

Тривалий час культурний сектор вважався відокремленим від інших форм економіки з вищою інноваційною складовою і розглядався здебільшого як дефіцитна та непродуктивна галузь економіки. Про важливість дослідження активізації креативної індустрії наголошує також дискусійність положень щодо оцінювання інноваційного потенціалу креативної індустрії, необхідність виявлення структурних змін її компонентів та їх взаємозв'язків; пошук моделей для вибору алгоритмів, виявлення інноваційних стандартів і цільових показників для управління розвитком. У роботі [7] Рябов І. та Рябова Т. розглянули перспективні напрямки розвитку креативного сектора. Водночас зростання інноваційної складової креативної індустрії

залежить від національного партнерства, комерційних інтересів, активізації інноваційного процесу через участь держави та приватного сектора для залучення інвестицій у соціальну та культурну сфери. Співпраця між державою та бізнесом має бути вирішальною для вибору пріоритетності розвитку креативної індустрії, що також сприятиме визначенню орієнтирів подальших інноваційних розробок у культурному секторі.

В умовах післявоєнної відбудови України реформування потребуватимуть інфраструктура, технології, бізнес-середовище, органи державної влади, освіта, охорона здоров'я та інші ключові елементи економіки та суспільства. Це допоможе Україні стати зрілою демократією із сучасною економікою, сильними інституціями й оборонним сектором. У цьому аспекті ключова роль відбудови надаватиметься здебільшого розвитку креативної індустрії.

Метою цієї статті є аналіз напрямів розвитку креативної індустрії як основного рушія світової економіки й оцінка ризиків післявоєнної відбудови, які можуть вплинути на функціонування креативної індустрії, а також пошук способів їх мінімізації.

Для досягнення поставленої мети у статті визначені такі завдання:

- проаналізувати напрямки, проблеми та перспективи розвитку світової економіки на сучасному етапі;
- охарактеризувати особливості функціонування креативної індустрії;
- визначити напрями прогнозування ризиків післявоєнної відбудови України;
- розробити модель оцінки і прогнозування ризиків післявоєнної відбудови України;
- визначити обмеження розробленої моделі та способи її впровадження.

Об'єктом дослідження є принципи та механізми функціонування креативної індустрії як драйвера світової економіки та ризики, що можуть вплинути на її функціонування.

Предметом дослідження є суспільно-економічні відносини, які виникають між суб'єктами господарювання у процесі визначення й оцінки напрямів розвитку креативної індустрії, а також мінімізації ризиків післявоєнного відновлення України.

Результати

Економічні, політичні та соціальні зміни у світовій економіці базуються на необхідності аналізу не лише ринків матеріальних активів, а й ринків нематеріального й інтелектуального капіталів. Цей перехід пов'язаний з появою нових парадигм, що поєднують економіку та культуру, включаючи аспекти економічного, культурного та соціального розвитку на макро- та мезорівнях. Довгостроковий розвиток регіональної соціально-економічної системи залежить від збалансованого функціонування всіх її елементів, а також формування сприятливого середовища для створення та підтримки територіального творчого потенціалу, необхідного для освоєння нових факторів виробництва, наприклад енергії та інформації, заснованих на нестандартних способах підвищення темпів зростання світової економіки, і зрештою підвищення якості життя.

Розвиток світової економіки в сучасних умовах зазнає негативного впливу зовнішнього середовища. Військове вторгнення Росії в Україну сповільнює світовий розвиток, підвищує і без того високу глобальну інфляцію, включаючи зростання цін на енергоносії, і посилює проблеми з ланцюжком постачань. За оцінками аналітиків Economist Intelligence Unit [8], темпи зростання світового внутрішнього валового продукту (ВВП) у 2022 році знизилися на 1,1 відсоткового пункту. З огляду на те, що світовий ВВП [9, 10] у 2022 році становила близько 101,6 трильйона доларів, минулого року війна в Україні могла коштувати світовій економіці близько 1 трильйона доларів.

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) прогнозує, що війна в Україні може обійтися світовому ВВП у 2,8 трильйона доларів у вигляді втрати виробництва вже до 2023 року [11].

Військова агресія Росії проти України поглибила багато проблем у світовій економіці, яка ще не встигла оговтатися від наслідків пандемії COVID-19. Інші фактори, що сприяють уповільненню економічної активності, включають поточні проблеми з ланцюжком постачання, жорсткість монетарної політики центральними банками у всьому світі та численні карантини в Китаї. У результаті економічний розвиток у всьому світі стикається з високим рівнем невизначеності та існує ризик стагфляції або навіть рецесії.

Отже, розвиток світової економіки в сучасних динамічних умовах має будуватися на принципах стресостійкості. У документах Єврокомісії [12] та Світового банку [9, 10] наголошується на необхідності розвитку креативної індустрії як драйвера сучасних трансформаційних процесів завдяки сприянню економічному розвитку та створенню привабливого інвестиційного клімату.

За даними ООН станом на 2022 рік [13], креативні індустрії становили понад 6 % світового ВВП, в 27 країнах-членах Європейського Союзу на них припадає 7-10 % доданої вартості (залежно від включених секторів), у США – 11 %, від 2 % до 12 % в інших країнах. За розрахунками UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development) показник концентрації експорту й імпорту товарів креативної індустрії має постійну тенденцію до зростання (рис. 1), а лідерами серед напрямів створення креативних продуктів є художні ремесла.

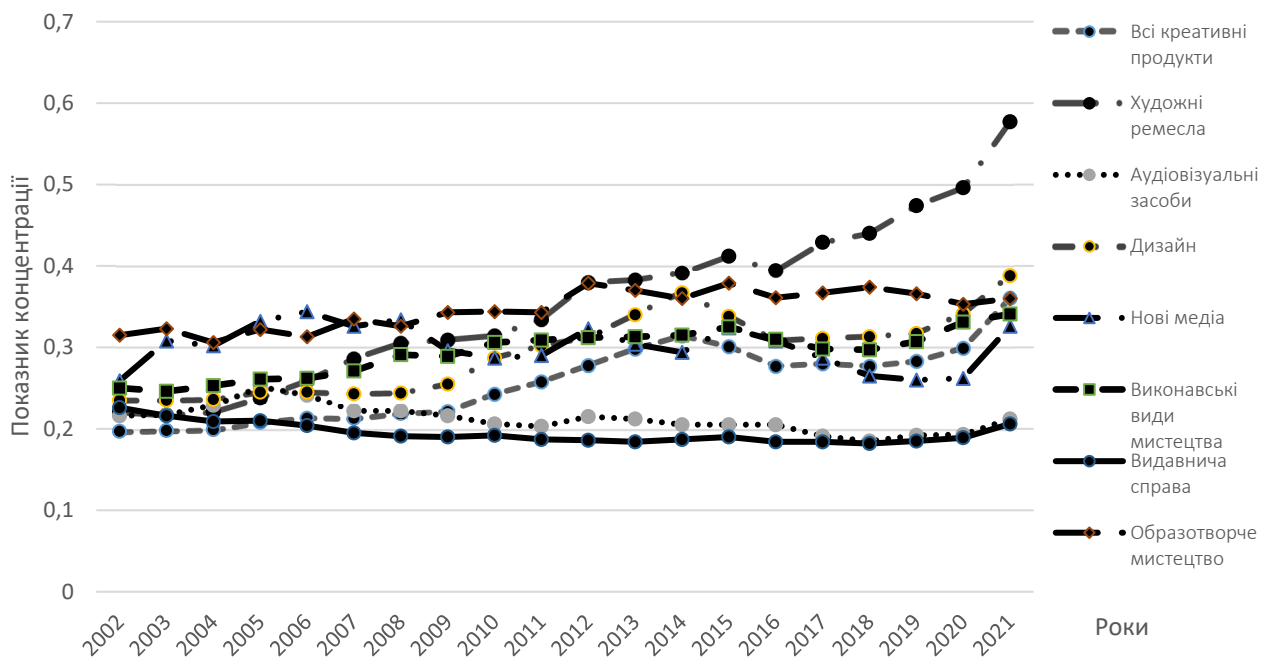

Рис. 1. Індекс ринкової концентрації експорту й імпорту товарів креативної індустрії за період з 2002 до 2021 року

Джерело: систематизовано автором на основі аналізу [14, 15, 16].

З огляду на те, що на загальносвітовому рівні нині не створено єдиної загальноприйнятої класифікації видів та напрямів креативної індустрії, значення показника розвитку креативної індустрії та її внеску у ВВП може відрізнятися залежно від прийнятої інформаційної бази. Зазвичай під визначення креативної індустрії відносять такі сфери, як архітектура, дизайн (продукти, інтер'єри), кіно, анімація, відео,

фотографія, ремесла, видавництво, музика, реклама, телебачення, радіо, виконавське мистецтво, образотворче мистецтво, бібліотека, музей, розробка ігор та додатків, мода, кулінарія, культурний туризм, пов'язана освіта. Можна виокремити декілька основних підходів до класифікації напрямів креативної індустрії: модель конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), модель концентричних кіл Д. Тросбі, модель Всесвітньої організації інтелектуальної власності, модель ООН з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), американська модель креативних індустрій, британська модель (DCMS), модель охорони авторських прав ВОІС (WIPO), символічна модель Д. Гесмондгала (табл. 1). На основі проведеної систематизації й узагальнення представлених підходів, виокремлені суміжні для всіх підходів напрями: реклама, кіноіндустрія, телебачення та радіомовлення, дизайн, види мистецтва, видавнича справа, музейна справа, образотворче мистецтво, а також представлені відмінності в підходах.

Таблиця 1

Моделі напрямів класифікації креативної індустрії у світі

Модель охорони авторських прав (WIPO) [17]	Модель концентричних кіл Д. Тросбі [18]	Модель Всесвітньої організації інтелектуальної власності [19]	Модель ООН з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) [20]	Американська модель креативних індустрій [21]	Британська модель (DCMS) [22]	Модель конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) [23]	Символічна модель Д. Гесмондгала [18]
реклама, кіноіндустрія, телебачення та радіомовлення, дизайн, види мистецтва, видавнича справа, музейна справа, образотворче мистецтво, а також представлені відмінності в підходах							
архітектура, мода, ремесло						виставки, відеоігри, графіка, бібліотеки, культурні та цифрові послуги, мода, НДДКР, опера, програмне забезпечення, ремесла, танці, фестивалі, цирк	інтернет, мода, побутова електроніка, спорт
електроніка, колекціонування, музичні інструменти	звукозапис, культурна спадщина, література	ігри, музичні інструменти, побутова електроніка, побутові товари, програмне забезпечення, проєктування, публікації, цифрові технології, інтернет	бібліотеки, галереї, інтерактивні медіа, поліграфічне обладнання, програмне забезпечення	зоопарки, школи мистецтв	антикваріат, комп'ютерні ігри		

Джерело: узагальнено та складено автором.

На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що креативна індустрія включає види діяльності з високою доданою вартістю, які базуються на широкому використанні знань, технологій, креативності, кмітливості інновацій, створенні унікальних продуктів і відповідному застосуванні авторського права.

Креативні індустрії здійснюють на економіку позитивний вплив завдяки створенню доданої вартості, збільшенню робочих місць, зміні споживчих витрат, підсиленню інноваційної складової, розвитку діджиталізації та цифровізації економіки, підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності пріоритетних галузей економіки. Тому креативній індустрії в сучасних умовах надається суттєве значення. Однак негативні тенденції в зовнішньому середовищі можуть сповільнити темпи розвитку креативної індустрії та погіршити загальноекономічні показники. Такими

найголовнішими тенденціями для креативної індустрії на сучасному етапі є пандемія COVID-19 та військове вторгнення Росії в Україну. І якщо від наслідків пандемії світова економіка до 2022 року почала відновлюватися, то результати військових дій та післявоєнного відновлення України на цьому етапі важко спрогнозувати.

Наслідки війни передусім відобразяться на формуванні ланцюжків постачання, скороченні інвестицій, економічній та політичній невизначеності, відтоку людського капіталу. Тому ця ситуація відобразиться не тільки на країнах, які безпосередньо задіяні у військовому конфлікті, а й на всій світовій економіці.

З метою мінімізації негативних наслідків необхідно основну увагу зосередити на максимальному використанні інтелектуального капіталу, масовій освіті як засобу подолання соціальних проблем. Глобальні зміни в устрої світу після війни полягають також у відновленні зруйнованого, знищенні травматичного досвіду вторгнення, формуванні двох протилежних соціальних, економічних та політичних систем, звільненні територій.

Країни стикаються з високим рівнем невизначеності щодо економічного розвитку, стагфляцією та навіть загрозою рецесії.

Крім України, ЄС та багато країн вже у 2022 році відчули найгірші наслідки війни. У Європі результатом війни стало масове зростання цін, особливо на енергоносії. Це призвело до прискорення інфляції, що змусило центральні банки швидко підвищити відсоткові ставки. Їх зростання погіршує перспективи економічного зростання.

Світова економічна ситуація у 2022 році переважно була негативна, аналітики знижують свої оцінки з огляду на економічні реалії наприкінці 2021 року. Як наслідок, у 2023 році світова економіка, ймовірно, уповільнить зростання, частково пов'язане зі швидким підвищенням ставок центральними банками в усьому світі.

Світовий банк попередив про ризик глобальної рецесії, від якої найбільше постраждають країни, що розвиваються. Очікується, що цього року економічне зростання Сполучених Штатів і Європейського Союзу сповільниться. Зокрема МВФ [24] знизив прогноз зростання ВВП США на 2023 рік до 1 % (прогноз на квітень 2022 року – 2,3 %) і Єврозони до 0,5 % (прогноз на квітень 2022 року – 2,3 %). ОЕСР [25] прогнозує зростання на 0,5 % у 2023 році для США та Єврозони. Європейський центральний банк також озвучив такий самий прогноз (0,5 %) для Єврозони.

Загалом перспективи світової торгівлі у прогнозованому періоді післявоєнного відновлення України погіршуватимуться. [26] Також матимуть негативний вплив геополітична ситуація, високі ціни на енергоносії, низькі очікування зростання, посилення монетарної політики центральних банків у розвинених країнах і висока інфляція.

Водночас розвиток креативних індустрій також показав чіткі відмінності між своїми сферами. Аутсорсинг ІТ-сектора (ігор, мобільних і комп'ютерних додатків, програм) забезпечив більшу частину доданої вартості та зростання робочих місць, тоді як інші види діяльності були менш продуктивними. Однак креативна індустрія зазнала і негативних наслідків. Важливим є те, що значна частина сектора креативної індустрії зазнає серйозних обмежень і скорочення робочих місць третій рік після запровадження карантину, спричиненого пандемією COVID-19.

Інші проблеми, пов'язані з військовим вторгненням Росії в Україну:

- скорочення чисельності персоналу у креативних індустріях;
- значне зниження кількості замовлень і продажів;
- у першому кварталі 2022 року продажі креативних компаній майже взагалі призупинилися;
- відтік людського капіталу за кордон через військове вторгнення.

Отже, зазначені ризики, спричинені військовим вторгненням Росії в Україну і наслідки післявоєнного відтворення України, значно впливають на світову економіку та креативну індустрію.

З метою мінімізації ризиків та ефективного відродження після війни, забезпечення стабільних показників соціально-економічного розвитку в довгостроковій перспективі необхідно розробити модель, яка дозволить прогнозувати наслідки впливу ризиків та ефективно їх мінімізувати.

Як показник, який характеризує рівень впливу кризових факторів на розвиток креативної індустрії та світової економіки загалом, пропонується обрати показник відносного ризику. Відносний ризик показує співвідношення ризиків, тобто частку факторів ризику, які не можна або складно мінімізувати й тих, які підлягають мінімізації в коротко-, середньо- чи довгостроковій перспективах. Цей показник обраний як результатний, оскільки не несе інформації про абсолютні значення факторів ризику, які можуть відрізнятися залежно від реципієнта. Тому цей показник є максимально наближеним до умов, в яких проводяться розрахунки.

Показник є універсальним для різних типів розподілів ризиків, але для спрощення обробки вхідної інформації та розширення обчислень запропоновано параметризовану модель, яку можна записати так (1):

$$VR = \frac{f(n_1, n_2, n_3 \dots n_n)}{\omega(\delta_1, \delta_2, \delta_3 \dots \delta_k)} \rightarrow \min, \quad (1)$$

де

VR – відносний ризик, частки одиниць,

$f(n_1, n_2, n_3 \dots n_n)$ – фактори ризику післявоєнного відтворення України,

$\omega(\delta_1, \delta_2, \delta_3 \dots \delta_k)$ – показники позитивних зрушень у світовій економіці.

Фактором оцінки векторів розрахунку ризику запропонованої моделі виберемо мінімальне значення відносного показника (2).

$$\begin{cases} VR = \min \left\{ \frac{f}{\omega} \right\} \\ f(n_1, n_2, n_3 \dots n_n) = \min \\ \omega(\delta_1, \delta_2, \delta_3 \dots \delta_k) = \max \end{cases} \quad (2)$$

Далі використовуватимемо метод оцінки ризику, розроблений у класичній роботі Боема [27]. Фактори ризику залежать від імовірності виникнення ризику й очікуваного розміру збитку. Імовірності ризику розраховуються як зважені багатокomпонентні коефіцієнти. Коефіцієнт враховує, наскільки фактор ризику коливається навколо свого прогнозованого значення. Крім того, збільшення значення багатокomпонентного коефіцієнта передбачає посилення негативного впливу фактору ризику.

Відповідно до розробленої моделі схематично розподіл показника відносного ризику залежно від ступеня впливу факторів можна представити за допомогою графіка (рис. 2).

У представленому методі спочатку аналізуються вихідні параметри моделі від « f_1 » до « f_n », що відповідають факторним показникам, оскільки вони вказують на те, чи є вплив негативним (« $f < 0$ ») чи позитивним (« $f > 0$ »). Від значень цих параметрів залежать подальші оцінки впливу фактора. Тобто якщо « $f > 0$ », його рейтинг зростає при підвищенні показника фактора, і зменшується при зниженні показника. І навпаки, при підвищенні індексу фактора його рейтинг знижується, а при зменшенні – зростає. Далі розраховується середнє значення факторного індексу та порівнюється з останнім значенням факторного індексу за досліджуваний період.

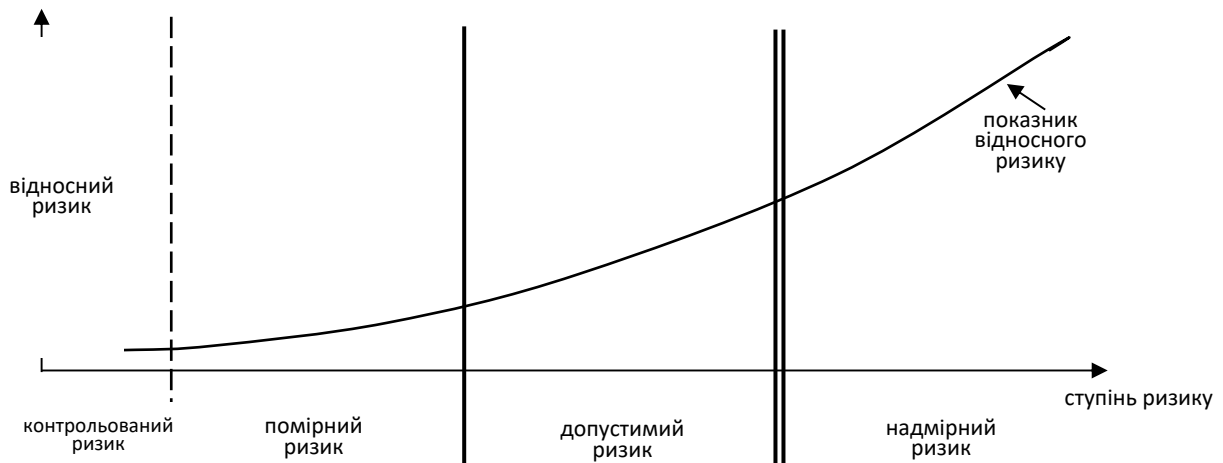

Рис. 2. Розподіл відносного ризику залежно від ступеня впливу факторів ризику

Джерело: розроблене автором.

Згідно з графіком залежність відносного ризику від впливу факторів післявоєнного відтворення України зростає експоненціально.

Отже, починаючи із зони «допустимий ризик», показник відносного ризику має тенденцію до різкого зростання. У цій зоні кожний додатковий фактор ризику призводить до зростання відносного ризику в кілька разів. У наступній зоні – «надмірний ризик» – ситуація погіршується. За таких умов слід негайно ухвалювати рішення щодо зниження відносного ризику. Кожний додатковий фактор ризику негативно впливатиме на розвиток економіки загалом.

Однак підвищення значення позитивних зрушень в економіці приводить також до зниження відносного ризику. І навпаки, зниження позитивних зрушень призводить до максимізації показника відносного ризику.

Завдання полягає в оптимізації значення показника відносного ризику щодо факторів ризику післявоєнної відбудови України. Проте оптимізація може як зменшувати негативний вплив факторів ризику (чисельник), так і підвищувати значення знаменника – позитивних зрушень в економіці (2).

Зменшення негативного впливу факторів ризику післявоєнної відбудови України має ґрунтуватися на формулі «витрати – результат». Тобто менеджмент має насамперед аналізувати результат (на яку кількість пунктів зменшиться відносний показник), отриманий на кожен витрачений ресурс.

Подібний аналіз допомагає відстежити, скільки разів ресурс витрачається прямо чи опосередковано на інші сектори економіки. Основним припущенням мультиплікативного аналізу є те, що додаткові витрати в одному секторі призводять до збільшення результату в інших секторах. Наприклад, щоб збільшити позитивний ефект поліграфічної діяльності, видавцям потрібно купувати більше паперу, чорнила, збільшувати споживання електроенергії тощо, а виробникам цих товарів відповідно збільшувати виробництво. Тож загальний ефект може перевищити початкову вартість. Аналіз може включати розрахунок різних мультиплікаторів – наприклад, валової доданої вартості, випуску, зайнятості, податкових мультиплікаторів. Під час аналізу специфічних для креативної індустрії показників витрат і результатів зазвичай вимірюються три компоненти мультиплікатора: прямі ефекти, непрямі ефекти й індикативні ефекти. Прямий економічний вплив — це робочі місця та дохід (додана вартість), створений креативною індустрією на національному рівні. Непрямий вплив включає всі товари та послуги, які постачальники і мають виробляти для підтримки

прямого впливу. Індикативний ефект – це зміна споживчих витрат через зміни доходу внаслідок прямого та непрямого впливу креативної індустрії.

Запропонована концепція включає різні ступені ризику на основі різних показників, що характеризують післявоєнну відбудову України. Тому підсумовування ризиків за формулою (1) не завжди дає достатні результати. Слід зазначити, що в новітній практиці аналізу ризиків виокремлюють чотири групи результатів оцінки ризику:

- 1) ймовірність, що вимірюється дійсними числами від 0 до 1;
- 2) оцінка величини ризику;
- 3) ймовірність, помножена на натуральні одиниці (зазвичай серійна);
- 4) інше (валюта, показник процесу, що оцінюється).

Одиниці вимірювання показників ризику формують певні обмеження поняття розвитку креативної індустрії. Наприклад, неприпустимо узагальнювати ризики абсолютно всіх компонентів, тому неможливо порівнювати елементи конструкції з різними характеристиками. У такому разі дослідницька система складається з різних типів об'єктів з невідповідними одиницями ризику. Це виключає безпосереднє підсумовування ризиків і формування загального розміру збитку. Єдиним критерієм оцінки ризику різними сучасними методами оцінки є якісна характеристика рівня ризику.

Загальним полем для об'єднання результатів є ступінь ризику для кожного оцінюваного пункту. У порядку зростання ця зміна відображена чотирма зонами: контрольований ризик, помірний ризик, допустимий ризик та надмірний ризик. Класифікація сегментів використовується в інструментах оцінки ризиків, таких як матриці ризиків. Цю класифікацію можна застосовувати для візуалізації етапів досягнення цілей управління ризиками. Функція важливості об'єктів, що знаходяться в зоні контрольованого ризику, повинна мати малі значення (від нуля до найменших значень). Однак функція значущості, що характеризується рівнями, позначеними зоною «допустимий ризик» або навіть «надмірний ризик», тобто найвищим ступенем ризику, повинна мати найвище можливе значення.

Отже, математично перехід з однієї зони в іншу може бути представлений за допомогою формули (3):

$$K_s = \frac{\sum_{m=1}^M S_m}{\sum_{m=1}^M S_m^{max}}, \quad (3)$$

де S_m^{max} – граничне значення переходу з однієї зони ризику в іншу.

Застосування запропонованої методики дає змогу знайти баланс між врахуванням специфіки об'єкта оцінки та порівняльністю результатів оцінки різних об'єктів. Крім того, інтегроване застосування оцінки ризику дозволяє одночасно використовувати кілька методів, таких як матриці наслідків і ймовірностей і методи застосування результатів оцінки, щоб забезпечити надійність. Отже, результатом застосування запропонованої методології є оцінка ризиків та їх джерел, а також перелік типів ризиків, які потребують подальшого розгляду.

Результатами оцінки небезпечних факторів є низка показників, що характеризують рівень безпеки за сукупним впливом виявлених небезпек на функціонування креативної індустрії. Аналіз показників дозволить ухвалити рішення щодо розподілу ресурсів для компенсації або зниження рівня ризику. Ця модель дозволяє провести аналіз економічних взаємозв'язків між розвитком креативної індустрії та іншими економічними секторами.

Водночас запропонована модель має деякі обмеження щодо застосування в сучасних умовах. Такими обмеженнями можуть бути:

- неможливість врахування фактора прихованого ризику;
- суб'єктивність при оцінці факторів, які неможливо кількісно визначити;
- неможливість врахування всіх факторів, які впливають на результатний показник.

Ця методика має важливе практичне значення та певні економічні переваги. Її впровадження дозволить знизити негативний вплив ризиків післявоєнної відбудови України на розвиток креативної індустрії. Крім того, аналіз результатів використання методики дозволяє виявити причини виникнення ризиків та розробити план заходів щодо їх запобігання. У своїй роботі Зрибнева І. П. [28] розглянула напрямки реформування економіки на макроекономічному та мікроекономічному рівнях. Запропоновано використовувати методи запобігання ризику в короткостроковій та довгостроковій перспективах.

Отже, основні напрямки запобігання ризику в короткостроковій перспективі:

1. Відновлення та збільшення Українського культурного фонду, просування культурного продукту для популяризації України за кордоном.
2. Навчання представників креативних індустрій для роботи на міжнародному ринку.
3. Розповсюдження та поширення ініціативи споживання українського продукту для заохочення іноземців купувати українські товари та послуги.
4. Підтримка творчих спеціалістів, які повертаються в Україну або відновлюють свою діяльність після війни.
5. Грантова програма підтримки виробничо-експортного потенціалу креативних індустрій.
6. Підтримка реструктуризації та міжнародної співпраці креативних індустрій.
7. Підтримка творчого центру креативної індустрії.
8. Підтримка транскордонних проєктів у сфері креативних індустрій.
9. Сприяння відкриттю офісів міжнародних компаній Apple, Spotify, YouTube в Україні для кращого просування та представлення українського креативного контенту на цих платформах.

У довгостроковій перспективі напрямами усунення або мінімізації ризиків післявоєнної відбудови України може бути:

1. Заохочення дітей середнього і старшого віку до подорожей та ознайомлення їх із сучасними творчими практиками та професіями.
2. Посилення освіти у сфері креативних індустрій.
3. Зниження податків для підтримки розвитку креативних індустрій.

Висновки

У сучасній економічній світовій системі, яка зазнає постійних змін, важко передбачити вплив рішень у креативній індустрії на розвиток світової економіки через неповну інформацію та невизначені ризики післявоєнної відбудови України. Аналіз ризиків за допомогою автоматизованих інформаційних систем стикається з проблемою відсутності статистичної бази даних, що впливає на більшість факторів ризику. Тому для створення систем аналізу ризиків необхідно розробити економіко-математичні моделі, які можуть використовувати неповну інформацію, а іноді лише доступні дані, тобто поточні дані про фактори впливу.

У статті викладено основні положення авторської концепції комплексної оцінки ризику з урахуванням негативного впливу післявоєнної відбудови України на особливості функціонування та розвитку світової економіки. Концептуальною основою

формування методичного підходу дослідження є визначення поняття «розвиток креативної індустрії» та її вплив на світову економіку. Креативні індустрії є не лише надзвичайно ефективними секторами з погляду економічного зростання, створення робочих місць і стійкості до соціальних криз, а й важливими рушійними силами розвитку світової економіки в сучасних нестабільних умовах. Вони можуть створювати мережі обміну знаннями, які забезпечують платформу для генерації нових ідей і продуктів; з великим потенціалом для позитивних змін у суспільстві. Ключові показники ефективності є джерелом поширення креативного продукту в інших секторах економіки та решті суспільства, а також стають невід'ємною частиною майже всіх ланцюжків створення вартості продуктів і послуг. Наповнюючи продукти та послуги унікальним креативним змістом, змінюючи їх естетику та привабливість, креативна індустрія є важливим фактором у забезпеченні конкурентоспроможності та формуванні попиту на продукти в некреативних галузях. Креативні індустрії значно впливають на розвиток національних та світових економік, розробляючи та впроваджуючи креативні технології як частину своєї господарської діяльності та стимулюючи інновації в інших секторах. Сектор креативних індустрій є привабливим для інвестицій приватних венчурних фондів. Розвиток креативної індустрії вимагає нової бізнес-моделі з урахуванням ризиків післявоєнної відбудови України.

За запропонованою у статті концепцією фактори ризиків післявоєнної відбудови України об'єднані в моделі та зіставляються з показниками позитивних зрушень в економіці. Розроблена модель має експоненціальний характер, тобто з посиленням негативного впливу зовнішнього середовища показник відносного ризику різко зростає. Це потребує негайного реагування і стабілізації ситуації. Тому у статті запропоновані зони реагування на зміну відносного показника ризику: контрольований ризик, помірний ризик, допустимий ризик та надмірний ризик. Описано алгоритм аналізу відносного ризику та наведено основні напрямки подальшого розвитку в короткостроковій та довгостроковій перспективах. Підтверджено практичне значення й економічну вигоду запропонованого способу аналізу впливу ризиків післявоєнної відбудови України на світову економіку. Зокрема використання запропонованого методологічного підходу дозволяє визначати ризики та їх джерела й ідентифікувати типи ризиків, які потребують подальшого дослідження. Аналіз показників допомагає ухвалити рішення щодо розподілу ресурсів для компенсації або зменшення рівня ризику.

Напрямами подальших досліджень можуть бути:

- кількісна оцінка кожного фактора ризику післявоєнної відбудови України;
- аналіз практичного застосування моделі в галузі креативної індустрії;
- виокремлення напрямів розвитку креативної галузі, які є пріоритетними та найбільше впливають на функціонування світової економіки.

Список використаних джерел

1. Levchenko Y., Tsizhma Y., Slobodian N., Nehoda O. Organization and planning of the enterprises of the future: legal status. *Futurity Economics&Law*. 2022. № 2 (Volume 4). P. 22–29.
2. Bozhkova V., & Halytsia I. Mechanisms to ensure the development of the economy of the future in the context of global change. *Futurity Economics&Law*. 2022. № 2 (Volume 2). P. 4–13.
3. Прокопенко О. В. та ін.. Інноваційні стратегії розвитку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на міжнародному ринку. *Академічні візії*. 2023. №. 16.

4. Вороненко І. В., Клименко Н. А. Інноваційний розвиток в умовах цифровізації: оцінка та пріоритети. *Економіка та держава*. 2022. № 2. С. 38–45.
5. Ілляшенко С., Ілляшенко Н. Цифровізація як перспективний напрямок інноваційного розвитку економіки України. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи*. 2022. С. 172–172.
6. Мельник В. І., Мазур В. Г., Мазур Ю. С. Цифровізація як інноваційний підхід до реалізації функцій управління соціально-економічними системами. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2022. № 1 (59). С. 35–40.
7. Riabov I., Riabova T. Development of the creative sector of the world economy: trends for the future. *Futurity Economics&Law*. 2021. № 1 (Volume 4). P. 12–18.
8. Unit E. I. Democracy Index 2018: Me too? Political participation, protest and democracy. *Economist Intelligence Unit*. 2022.
9. World Bank. 2023. Global Economic Prospects, January 2023. Global Economic Prospects. Washington, DC: World Bank. © World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/38030> License: CC BY 3.0 IGO (International Bank for Reconstruction and Development. The World Bank. URL: https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/36519/9781464817601.pdf?x_tr_sl=ru&x_tr_tl=uk&x_tr_hl=uk&x_tr_pto=sc [дата звернення 19.02.2023].
10. World Investment Report 2022. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2022_en.pdf (дата звернення 19.02.2023).
11. Петренко А. А. Роль організації економічного співробітництва та розвитку у становленні принципів міжнародного права навколишнього середовища. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 1. С. 370–376.
12. EU economic developments and projections. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/645716/IPOL_BRI\(2020\)645716_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/645716/IPOL_BRI(2020)645716_EN.pdf) (дата звернення 19.02.2023).
13. Тарасенко І. О. Креативна економіка: основні тенденції в Україні. *Інтеграція науки і освіти: розвиток культурних і креативних індустрій*. Київський національний університет технологій та дизайну, 2022.
14. *Creative Economy Outlook 2022* - UNCTAD. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/ditctsce2022d1_en.pdf (дата звернення 19.02.2023).
15. Handbook of Statistics 2022 - UNCTAD. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/tdstat47_en.pdf (дата звернення 19.02.2023).
16. Market concentration index of creative goods exports and imports - UNCTAD. URL: <https://unctadstat.unctad.org/wds/TableView/tableView.aspx> (дата звернення 19.02.2023).
17. Zhongming Z. et al. WIPO General Assemblies: Statement on Behalf of Group B Countries. 2021.
18. Перерва І. М. Обґрунтування критеріїв креативних індустрій. 2021.
19. Василець В. Л., Шевченко Б. О. Проблема формування предмету креативної економіки. *Редакційна колегія*. 2022. С. 170.
20. Кука Х. Креативні індустрії як осередки соціально-економічного розвитку. 2021.
21. Пічкурова З. В. Креативний капітал у сучасній економіці знань. 2019.
22. Петрова І. В. Культурні та креативні індустрії: проблема визначень. *Питання*. 2022. С. 63.
23. Костишин К. Проблеми розвитку індустрій креативної економіки у період пандемії COVID-19. *Проблеми та перспективи розвитку економіки України: погляд*. 2022. С. 156.

24. МВФ утримався від прогнозів для економіки України на 2023 рік. URL: https://biz.ligazakon.net/news/214584_mvfv-utrimavsya-ud-prognozuv-dlya-ekonomikiukrani-na-2023-rk (дата звернення 19.02.2023).
25. OECD Economic Outlook. URL: <https://www.oecd.org/> (дата звернення 19.02.2023).
26. Ніколаєва О. та ін.. Креативні індустрії: вплив на розвиток економіки України. 2021. URL: <https://kse.ua/ua/kse-research/kreativniindustriyi-vpliv-na-rozvitok-ekonomiki-ukrayini/> (дата звернення 19.02. 2023).
27. Boehm B. Principles for successful systems and software processes. Proc. of the 2014 Int. Conf. on Software and System Process (ICSSP 2014), Nanjing, China. May 26–28, 2014. P. 3–7.
28. Зрибнєва І. П. Концепція побудови економічної політики забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів інноваційного підприємництва на макро- і макрорівні. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2021. № 1 (71). С. 83–88. URL: http://scientificview.umsf.in.ua/archive/2021/1_71_2021/16.pdf CV 2020: 67.16 <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=49774>